

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1999-2000

---

29 JUIN 2000

Proposition de loi modifiant l'article 42 des lois coordonnées du 16 mars 1968 relatives à la police de la circulation routière

(Déposée par M. Philippe Monfils)

DÉVELOPPEMENTS

L'aptitude physique à la conduite d'un véhicule automoteur est une condition essentielle de la délivrance du permis de conduire ou de son maintien.

Tout candidat à l'obtention d'un permis de conduire doit en effet attester sur sa demande de permis qu'il est apte à la conduite d'un véhicule automobile, «cette déclaration comportant une partie relative à l'aptitude physique et psychique générale et une partie relative à la capacité visuelle» (article 41 de l'arrêté royal du 23 mars 1998 relatif au permis de conduire).

Cette aptitude physique de départ doit bien entendu subsister pendant tout le temps où l'intéressé conduit effectivement un véhicule. Le législateur y a veillé puisque l'article 30, § 1er, 4°, des lois coordonnées du 16 mars 1968 relatives à la police de la circulation routière prévoit des peines sévères pour celui qui conduirait un véhicule alors qu'il est atteint de certains défauts physiques ou affections déterminés par le Roi, tandis que l'article 42 de la même loi vise de manière générale celui qui serait «reconnu physiquement incapable de conduire un véhicule à moteur», en précisant que dans ce cas le juge doit prononcer la déchéance du droit de conduire.

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1999-2000

---

29 JUNI 2000

Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 42 van de gecoördineerde wetten van 16 maart 1968 betreffende de politie over het wegverkeer

(Ingediend door de heer Philippe Monfils)

TOELICHTING

De fysieke bekwaamheid om een motorvoertuig te besturen is een belangrijke voorwaarde om het rijbewijs te verkrijgen of het te behouden.

Elke kandidaat voor het rijbewijs moet op zijn aanvraag om een rijbewijs immers bevestigen dat hij bekwaam is om een motorvoertuig te besturen: «deze verklaring omvat een gedeelte betreffende de algemene lichamelijke en psychische geschiktheid en een gedeelte betreffende het gezichtsvermogen» (artikel 41 van het koninklijk besluit van 23 maart 1998 betreffende het rijbewijs).

Deze fysieke geschiktheid moet natuurlijk blijven bestaan gedurende heel de periode waarin de betrokkene effectief een voertuig bestuurt. De wetgever heeft daarvoor gezorgd aangezien artikel 30, § 1, 4°, van de gecoördineerde wetten betreffende de politie over het wegverkeer strenge straffen oplegt aan degene die een motorvoertuig bestuurt terwijl hij lijdt aan een van de door de Koning bepaalde lichaamsgebreken of aandoeningen. Anderzijds is artikel 42 van dezelfde wet algemeen van toepassing op iemand die «lichamelijk ongeschikt wordt bevonden tot het besturen van een motorvoertuig», in welk geval de rechter volgens de bewoordingen van het artikel het verval van het recht tot sturen moet uitspreken.

Ces dispositions législatives et réglementaires sont évidemment marquées du sceau du bon sens ... et de la sécurité de tous les usagers de la route.

Cependant, la déchéance organisée par l'article 42 des lois coordonnées du 16 mars 1968 semble trop peu nuancée pour tenir compte de la multitude des situations diverses qui peuvent se présenter en pratique.

Un fait divers judiciaire vient de mettre en évidence le caractère trop abrupte de la déchéance telle qu'organisée par l'article 42 des lois coordonnées.

Il s'agissait en l'espèce du cas d'un automobiliste extrêmement âgé (98 ans) et impliqué dans un accident de circulation fort bénin puisqu'il se limitait, pour tout dégât, à quelques tôles froissées. Malheureusement, ce même conducteur âgé avait, peu auparavant, également été impliqué dans un autre accident tout aussi bénin. Cet enchaînement de circonstances, peu grave en soi, suffit cependant pour que se pose la question de savoir si ce conducteur quasi centenaire présentait bien toutes les conditions d'aptitudes physiques requises pour la conduite d'une voiture. Le tribunal de police saisi du problème fit examiner notre conducteur par un trio d'experts.

Les conclusions unanimes proclamèrent l'aptitude de l'intéressé à conduire ... mais avec des restrictions. Pour le médecin, il était indispensable qu'il porte des lunettes; pour le psychothérapeute, il serait préférable que l'intéressé repasse des examens annuels. Quant à l'expert automobile, il se demanda ce qui se serait passé si l'examen s'était déroulé durant la nuit ou dans un épais brouillard. Bref, sans être inapte à proprement parler à la conduite d'un véhicule, l'âge avancé du conducteur faisait que des restrictions s'avèrent nécessaires dans son cas.

Sur base de la législation actuelle (article 42 des lois coordonnées du 16 mars 1968), le juge de police saisi du dossier ne disposait que d'une alternative dont les deux branches sont, l'une et l'autre, insatisfaisantes face à semblable cas: soit il prononçait la déchéance, mais vu le libellé du texte légal, celle-ci était totale; soit il maintenait l'intéressé dans ses droits de conducteur, mais il ne pouvait alors tenir compte des recommandations des experts. Bref, quelle que soit la décision du magistrat, celle-ci risquait d'être inéquitable à l'égard d'un justiciable ou soit de compromettre la sécurité des usagers de la route.

La présente proposition vise à nuancer davantage le texte légal pour lui permettre de mieux s'adapter à la multitude des situations de fait qui peuvent se présenter et qui ne s'accommodent pas d'une solution trop manichéenne.

De wettelijke en verordenende bepalingen zijn vanzelfsprekend een uiting van het gezond verstand ... en van de veiligheid van alle weggebruikers.

Het verval dat door artikel 42 van de gecoördineerde wetten van 16 maart 1968 ingesteld wordt, biedt echter te weinig nuances om rekening te houden met het grote aantal uiteenlopende situaties die zich in de praktijk kunnen voordoen.

Een recent gerechtelijk nieuwsberichtje toont aan dat het verval ingesteld door artikel 42 van de gecoördineerde wetten al te ingrijpende gevolgen heeft.

Het ging in dit geval om een hoogbejaarde automobilist (98 jaar) die betrokken was bij een vrij onschuldig verkeersongeval aangezien de schade beperkt bleef tot wat blikshade. Jammer genoeg was deze bejaarde bestuurder kort ervoren betrokken geweest in een ander even onschuldig ongeval. Deze samenloop van omstandigheden, die op zichzelf niet zo erg is, blijkt evenwel voldoende te zijn om de vraag te stellen of deze bijna honderdjarige chauffeur wel alle voorwaarden van fysieke bekwaamheid voor het besturen van een voertuig vervulde. De politierechtbank die over de zaak moest buigen, liet deze chauffeur onderzoeken door drie experts.

De eenparige conclusies luiden dat de betrokkene bekwaam was tot sturen ... maar met beperkingen. De arts vond het noodzakelijk dat hij een bril droeg; volgens de psychotherapeut was het beter dat de betrokkene zich jaarlijks aan een onderzoek onderwierp. De automobielexpert vroeg zich af wat er gebeurd zou zijn indien de proef 's nachts of in een dichte mist plaatsgevonden had. Kortom, zonder dat men eigenlijk over fysieke onbekwaamheid tot het besturen van een voertuig kon spreken, waren in het geval van deze bestuurder wegens zijn hoge leeftijd beperkingen noodzakelijk.

Op grond van de huidige wetgeving (artikel 42 van de gecoördineerde wetten van 16 maart 1968) stond de politierechter die met het dossier belast was, slechts voor een alternatief waarvan beide keuzemogelijkheden in een dergelijk geval een onbevredigend resultaat geven: ofwel sprak hij het verval van het recht tot sturen uit, maar dan zou het gelet op de tekst van de wet om een totale vervallenverklaring gaan; ofwel handhaafde hij de rechten van de bestuurder maar dan kon hij geen rekening houden met de aanbevelingen van de experts. Kortom, welke beslissing de magistrat ook zou nemen, deze zou onrechtvaardig kunnen zijn voor een rechtzoekende of zou de veiligheid van de weggebruikers in gevaar kunnen brengen.

Met dit voorstel willen we nuances aanbrengen in de wettekst en zo beter inspelen op de talrijke feitelijke toestanden die zich kunnen voordoen en die niet passen in een te sterk manicheïstische benadering.

Le texte proposé maintient bien évidemment le principe de la déchéance pour cause d'inaptitude physique à la conduite d'un véhicule automoteur. Toutefois, s'il est établi — par voie d'expertise — que l'inaptitude n'est pas totale, la proposition entend permettre au juge d'individualiser la sanction de déchéance pour la rendre appropriée à chaque cas particulier qui peut se présenter. Ainsi, le juge pourrait, à titre de déchéance, se limiter à interdire au conducteur de conduire la nuit ou dans des circonstances de brouillard ou de mauvaise visibilité, ou encore de conduire sur des autoroutes ou des voies de circulation rapides. L'intéressé conserverait toutefois la faculté de conduire son véhicule dans les circonstances et conditions non expressément interdites par le jugement de déchéance.

De même, sur base du texte en projet, le juge pourra maintenir le permis de conduire, mais en assortissant celui-ci de certaines conditions comme, par exemple, l'obligation de porter des lunettes, ou encore l'obligation de passer régulièrement un examen médical. Toutes les conditions ou interdictions accompagnant la déchéance ou le maintien du permis, devront évidemment être expressément citées dans le jugement et, conformément aux principes d'interprétation du droit pénal, seront d'effet limitatif. Mention des interdictions partielles ou des conditions imposées par le jugement sera évidemment faite sur le permis de conduire de l'intéressé afin qu'un contrôle puisse s'exercer de manière effective.

La présente proposition devrait dès lors concilier les impératifs d'équité et de sécurité routière.

Philippe MONFILS.

*
* *

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

La présente proposition règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

L'article 42 des lois coordonnées du 16 mars 1968 relatives à la police de la circulation routière, modifié par la loi du 18 juillet 1990, est complété par un deuxième alinéa libellé comme suit :

De voorgestelde tekst handhaaft natuurlijk het beginsel van het verval wegens fysieke ongeschiktheid om een motorvoertuig te besturen. Indien evenwel door middel van een deskundigenonderzoek bewezen is dat het niet om een totale ongeschiktheid gaat, wil het voorstel de rechter de mogelijkheid schenken de vervallenverklaring te individualiseren zodat deze sanctie aangepast is aan elk bijzonder geval dat zich kan voordoen. Zo kan de rechter de vervallenverklaring alleen uitspreken voor het rijden 's nachts of bij mist of slecht zicht of kan hij verbieden op autowegen of op snelle verkeersassen te rijden. De betrokkene zou evenwel de mogelijkheid behouden zijn voertuig te besturen in de omstandigheden en voorwaarden die niet uitdrukkelijk door het vonnis van vervallenverklaring verboden zijn.

Ook kan de rechter het rijbewijs op grond van de voorgestelde tekst handhaven maar er een aantal voorwaarden aan verbinden zoals bijvoorbeeld de verplichting een bril te dragen of nog de verplichting zich regelmatig aan een geneeskundig onderzoek te onderwerpen. Alle voorwaarden of verbodsregelingen die aan het verval of het behoud van het rijbewijs verbonden zijn, moeten natuurlijk uitdrukkelijk in het vonnis vermeld worden en hebben overeenkomstig de interpretatiebeginselen van het strafrecht een beperkte werking. Op het rijbewijs van de betrokkene zal vanzelfsprekend melding worden gemaakt van het gedeeltelijke rijverbod of van de voorwaarden die bij het vonnis opgelegd zijn, opdat daadwerkelijke controle verricht kan worden.

Dit voorstel zou dan ook de vereisten van rechtvaardigheid en verkeersveiligheid met elkaar kunnen verzoenen.

*
* *

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Dit voorstel regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

Artikel 42 van de gecoördineerde wetten van 16 maart 1968 betreffende de politie over het wegverkeer, gewijzigd bij de wet van 18 juli 1990, wordt aangevuld met een tweede lid, luidende :

«Le juge peut toutefois reconnaître que l'inaptitude physique à conduire un véhicule automobile n'est pas totale. En ce cas, il peut limiter la déchéance du droit de conduire à certaines situations ou circonstances de circulation qu'il détermine, ou subordonner le maintien du permis de conduire aux conditions qu'il énonce.»

Philippe MONFILS.

«De rechter kan evenwel erkennen dat de lichamelijke ongeschiktheid tot het besturen van een motorvoertuig niet volledig is. In dat geval kan hij het verval van het recht tot sturen beperken tot verkeerssituaties of -omstandigheden die hij bepaalt, of het behoud van het rijbewijs afhankelijk stellen van de voorwaarden die hij aangeeft.»